

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 353-02-03403/2022-03

Датум: 08.04.2025..год.

Немањина 22-26

Београд

На основу члана 2. тачка 2. алинеја 1. и члана 24. став 1. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/04, 36/09), а у вези са чланом 59. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 94/2024), члана 136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16, 95/18-аутентично тумачење и 2/23 – одлука УС), члана 6. став 1. Закона о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 128/20, 116/22 и 92/23- др. закон) као и члана 23. став 2. и члана 24. став 3. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18 - др. закон), поступајући по захтеву носиоца пројекта „SERBIA ZIJIN COPPER“ D.O.O., Ђорђа Вајферта 29, 19 210 Бор, за давање сагласности на студију о процени утицаја на животну средину, Министарство заштите животне средине, Александар Дујановић, државни секретар, по решењу о овлашћењу број: 001747986 2024 14850 008 005 000 001 од 24.05.2024. године, доноси:

РЕШЕЊЕ

1. Одбија се захтева за давање сагласности на студију о процени утицаја пројекта: Повећање капацитета фабрике креча „Заграђе“, на КП 9882, КО Доња Бела Река, Општина Бор
2. О трошковима поступка биће одлучено посебним решењем

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Носилац пројекта је, Министарству заштите животне средине, поднео захтев за давање сагласности на Студију о процени утицаја на животну средину пројекта: Повећање капацитета фабрике креча „Заграђе“, на КП 9882, КО Доња Бела Река, Општина Бор.

Наведени поступак је био прекинут Решењем овог органа бр. 353-01-03403/2022-03 од 10.10.2022. године, до доношења Решења другостепеног органа на изјављену жалбу РЕРИ-ја на Решење којим се утврђује обим и садржај Студије о процени утицаја

на животну средину пројекта. По доношењу Решења другостепеног органа 14 број: 353-10948/2022-002 од 20.04.2023. године поступак је настављен.

У складу са чланом 20. Закона о процени утицаја на животну средину, обезбеђен је јавни увид, организована презентација и спроведена јавна расправа о предметној Студији – Обавештење је објављено у дневном листу „Политика“ дана 20.11.2023. године, као и на службеном сајту Министарства <http://www.ekologija.gov.rs/obavestenja/procena-uticaja-na-zivotnu-sredinu/>.

Јавна расправа и презентација предметне Студије је одржана 15.12.2023. године у просторијама Градске управе Бор.

У току трајања јавног увида, у законском року, достављена су мишљења: Друштва Младих истраживача Бора; Удружења „Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину“ (РЕРИ); и Удружења „За чесме“ Зајечар.

У складу са чланом 22. Закона о процени утицаја на животну средину образована је Техничка комисија Решењем број: 353-02-03403/2022-03 од 23.11.2023. године. Чланови Техничке комисије су извршили детаљан преглед и анализу Студије и пратеће документације. На првом састанку, који је одржан 18.01.2024. године, закључено је да је предметна Студија конципирана у складу са Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/05) и углавном садржи поглавља у складу са поменутиим Правилником али да постоје одређени недостаци које треба кориговати. Дописом овог органа од 25.01.2024. године, носиоцу пројекта је наложена измена и допуна предметне Студије и достављени су примедбе/коментари Техничке комисије и мишљења заинтересоване јавности, у складу са којима треба кориговати студију.

Примедбе и коментари:

- 1) Табеле постојећих објеката који остају и постојећих објеката који се руше, а које су дате на ситуацијама које су дате у прилогу Студије утицаја на животну средину и на ситуацијама у хидротехничким пројектима спољашње и унутрашње инсталације, нису усаглашене. Усагласити.
- 2) У прилогу Студије треба да се налазе цртежи из одговарајућих пројеката, а не цели пројекти (као прилог дати су Идејни пројекти 8.1, 8.2 и 8.3).
- 3) Поглавље 2.1. страница 25/276 и Поглавље 2.11. стр. 61/276 – Написано је да се у непосредној близини фабрике креча налази неколико индивидуалних домаћинстава. Написати колико је стварно растојање до наведених домаћинстава и колики је њихов број. У Поглављу 5.1. наведено је да је то растојање 300 m, али на мапи то изгледа много ближе.
- 4) Поглавље 2.6. стр. 49/276 – Написано је да ће се прикључак воде на водоводну мрежу остварити када се буду створили технички услови за то, а да се сада Фабрика снабдева техничком водом из базена. Из ког базена, којом водом се пуни тај базен, каквог је квалитета вода?
Из ког резервоара се снабдевају хидранти водом? Каквог је квалитета вода и којом водом се пуни резервоар?

5) Поглавље 2.10, стр. 61/276 – Написано је: „Ни један од ових локалитета се не налази на простору фабрике креча „Заграђе““. Студију допунити подацима о удаљености наведених непокретних културних добара од Фабрике.

6) Поглавље 2.12. – Студију допунити подацима о удаљености школа, здравствених установа и других објеката од Фабрике.

7) У Поглављу 3.1. на стр. 67/276, као и на страни 123/276 – написано је: „На основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране напред поменутог иностраног испоручиоца “Huachengboyuan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИРРС документа за најбоље доступне технике (ВАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/дан, због чега је пројектант својом документацијом прописао да нивои емисије у воду, ваздух и земљу, као и да начин поступања са отпадом који том приликом настаје, морају да одговарају границама које су прописане европским и домаћим законодавством у примени. Саставни део документације је Изјава Носиоца пројекта којом се потврђује пројектом дефинисан начин и методологија у вези поступања са отпадним материјама насталим у процесу производње креча у Фабрици креча Заграђе.“

Овако нешто је неприхватљиво, јер пројектант у пројектној документацији не прописује границе емисија у ваздух, воду, земљу и поступање са отпадом, јер је то прописано законским и подзаконским актима, а пројектант је дужан да пројектна документација потврди и докаже да ће предметни технолошки процес задовољити те прописане границе емисија.

Уколико није потврђено да пројектована технологија задовољава захтеве најбоље доступних техника (ВАТ), таква технологија се не може примењивати за проширење капацитета производње креча. С обзиром да предметни пројекат спада у активности за које се издаје интегрисана дозвола, неопходно је Студијом утицаја на животну средину показати да пројекат садржи све параметре који потврђују да је пројекат урађен у складу са ВАТ референтним документима, па се препоручује да се у поглављу 3.7. (где је то и започето) табеларно прикажу сви захтеви који су утврђени ВАТ референтним документима и усаглашеност предметног пројекта са тим захтевима.

Осим тога, предметна Студија је рађена на основу Идејног пројекта и претпоставља се да због тога не садржи довољно података на основу којих би се могао закључити утицај наведеног пројекта на животну средину и усклађеност са ВАТ референтним документима. Како је у међувремену добијена Грађевинска дозвола, односно како је урађен Пројекат за грађевинску дозволу, то ову студију треба допунити подацима из пројекта за грађевинску дозволу, који, претпоставља се, садржи више података о самом процесу од Идејног пројекта.

8) Поглавље 3.1. – Детаљно описати поступак са опремом која је демонтирана (из сваког објекта посебно) (да ли је премештена у неки други погон, који отпад настаје приликом демонтаже, како и где се привремено складишти и коме се предаје и сл.). Описати врсте отпада настале рушењем конкретних објеката, место за привремено одлагање у оквиру локације, коме се предаје и сл.?

9) У поглављу 3.2 није приказан ниједан цртеж (блок шема, технолошка шема и R&ID) нити се налазе у графичким прилозима. Обрађивачи студије су се само позвали на Технолошки пројекат, који је у целости дат у прилогу, што није пракса. Потребно је у овом поглављу позвати се на конкретне цртеже са бројевима из пројектне документације и исте приказати или у тексту или их дати у прилогу студије.

На технолошким шемама приказати материјалне и енергетске билансе, протоке флуида.....

10) У Студији (у поглављу 3.2.) приказати основне карактеристике опреме (величина, капацитет, потребе за енергентима и техничким флуидима,).

11) Приложити цртеж (или цртеже) на којем је приказани распоред опреме, са легендом која повезује ознаке опреме на технолошким шемама са њиховим распоредом на ситуацији или основи.

12) Да ли се врши отпрашивање места пражњења прашкастих материја из складишних силоса у камионе (на шемама се не види да се то врши)?

13) Дефинисати свако место у технолошком процесу где настаје прашина (нису сва места настанка прашине дефинисана Студијом) и описати цео систем за отпрашивање од места настанка прашине до излаза пречишћеног ваздуха у атмосферу, као и карактеристике система за отпрашивање.

14) Поглавље 3.2. – Из описа транспортних система не може се закључити да ли су они оклопљени или отворени.

15) Поглавље 3.4. – Капацитет производње постојеће и нове фабрике креча приказати у истим јединицама, нпр. t/години и/или t/дан.

Производња кречњака дата је само у тонама, али се не зна на који се период то односи.

16) У поглављу 3.5 и 3.6 не постоји ниједан ни квантитативни ни квалитативни податак о емисијама у ваздух из система отпрашивања, нити после одсумпоравања димног гаса.

Све системе отпрашивања описати детаљно, почев од начина одвођења прашине са места на којем настаје (усисне хаубе, канали), преко система за издвајање прашине из струје ваздуха (циклони, јединице са филтер врећама, њихове карактеристике...), до одвођења пречишћеног ваздуха у атмосферу и гаранција да ће се ваздух пречистити до прописаних граница.

17) Наведено је да су неки филтерски системи за отпрашивање смештени унутар затвореног простора (стр. 256/276) и да њихови емитери не излазе ван објекта, па, ако је тако, не може се за њих применити Уредба о мерењу емисије загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања, осим постројења за сагоревање („Сл. гл. РС“, бр. 111/15 и 83/21). Проверити исправност оваког начина третмана отпадног ваздуха.

18) У поглављу 3.5, поднаслов „Отпадне воде“ наведено је да ће се на локацији кречане појављивати само атмосферске потенцијално загађене - зауљене воде и исте се одводе на третман (сепаратор са таложником), а да се атмосферске воде са кровова, као потенцијално чисте, одводе на околне зелене површине.

Вода која се слива са кровова садржи суспендоване честице кречне прашине, па се мора пречишћавати, што је пројектом хидротехничких инсталација и предвиђено (предвиђен је таложник). Усагласити поступак третмана атмосферских вода са пројектом.

19) У поглављу 3.5, поднаслов „Чврсти отпад“, наведене су нелогичне и неприхватљиве чињенице. Неприхватљиво је да испоручилац технологије (лицензор) „know how“ не зна какав ће бити квалитет гипсане пасте, па чека да изгради и пусти у рад Фабрику креча, да тек онда закључи да ли квалитет гипса одговара потребама постојеће Топионице, па ако не одговара онда ће Носилац пројекта тражити решење одлагања гипсане пасте. Такође је неприхватљиво да у пројекту стоји непознаница о садржају воде у гипсаној пасти, јер онда није јасно по основу чега је утврђена потрошња воде у процесу одсумпоправања.

20) Стр. 79/276 – Ни на технолошкој шеми ни у опису технологије се не види да ли се врши отпрашивање са дробилице 0112-М-01. Образложити.

21) Стр. 80/276 – На технолошкој шеми се не види сито које се налази после млина 113-М-01. Образложити.

22) Поглавље 3.6 – Према Правилнику о садржини студије о процени утицаја на животну средину треба да носи назив „Приказ технологије третирања (прерада,

рециклажа, одлагање и сл.) свих врста отпадних материја“, што значи да у овом поглављу треба описати све примењене технологије третмана свих отпадних материја, укључујући и третман гасовитих и течних отпадних токова из предметног пројекта, а не само чврстог отпада. У овом поглављу обрађивач студије не наводи начин збрињавања отпадног тока гипсане пасте. Овде се може поставити питање шта ће обрађивач студије моћи приказати у овом поглављу за отпадни ток гипсане пасте, кад у пројекту стоји да испоручилац технологије не зна тачан квалитет те пасте, нити садржај воде у пасти.

23) У делу поглављу 6.2, на страни 206/276, у првом пасусу набројани су фугитивни извори емисија у ваздух. У другом пасусу наведен је следећи текст: „Манипулација антрацитом је зона могуће повећане емисије прашкастих материја у ваздух, стога је при пуштању у рад и/или пробном раду потребно извршити квантификацију утицаја на животну средину, те уколико се покаже негативан утицај извршити одговарајућа подешавања инсталације, било оклопљавањем транспортера било постављањем додатне опреме за одсисавање и орошавање како би се потенцијални утицаји свели у дозвољене границе.“

Ова констатација је преузета из пројектне документације, Свеска 7 и оваква констатација у пројектној документацији је не прихватљива, односно не сме пројектант прихватити да испоручилац технологије (лицензор) по систему „know how“ не зна да ли манипулација антрацитом има емисије у ваздух и да ли треба применити технику за елиминисање тих емисија, па ће сачекати пуштање у рад система за транспорт антрацита како би извршио квантификацију. Овако нешто не може бити прихватљиво ни за Пилот пројекат или развојни пројекат, а поготово за технологију по систему „know how“, јер ово није прва манипулација са антрацитом па да постоје неке непознанице.

24) У поглављу 6.2, поднаслов „Загађивање ваздуха“ треба у потпуности преуредити и комплетан текст са описом система отпашивања и одсумпоравања и са списком опреме пренети у поглавље 3.6. У овом поглављу треба приказати утицаје на квалитет ваздуха и по могућности извршити њихову квантификацију. Такође потребно је у свим отпадним токовима у ваздух навести садржаје загађујућих материја јер остале приказане величине као што су количине ваздуха и брзине не значе ништа ако се не зна садржај загађујућих материја који ће бити у тим токовима након третмана, по основу којих се може проценити утицај на квалитет ваздуха.

25) Стр. 97/276 – Помиње се (као и на другим местима у Студији) да се неће повећати број радника, али нигде није наведено колики је тај број. Навести и радно време Фабрике креча.

26) Стр. 101/276 – Колика је запремина септичке јаме и на основу чега је запремина усвојена.

27) Стр. 101/276 – Написано је да се вода која се користи за одсумпоравање димних гасова пречишћава и враћа у процес. Описати поступак пречишћавања те воде, као и то да ли је понекад потребно такву воду испустити у реципијент (нпр. због преоптерећења загађујућим материјама које се више не могу уклонити).

28) У Студији дате процењене количине свих врста отпада.

29) У Студији обрадити и поступак са талогом који настаје приликом рецикулације и пречишћавања загађене воде која настаје у процесу одсумпоравања димних гасова.

30) Стр. 102/276 – У Студији није наведено где се привремено складишти отпад који настаје у оквиру комплекса. Да ли већ постоји складиште за опасан и неопасан отпад или га тек треба градити (не види се да је предмет овог пројекта).

31) Навести где се у Топионици може користити гипсана маса, односно начин даљег коришћења или одлагања гипсана масе треба дефинисати овом Студијом.

32) Образложити где се у поступку флотације може користити чврст отпад који настаје у процесу хидратизације креча (непечени кречњак и нуспроизводи реакције

печења кречњака) и да ли ће се заиста тамо и користити, или ће се одлагати. У Студији дефинисати оба поступка поступања са овим отпадом, а коначан начин поступања мора бити решен пре пуштања постројења у рад.

Привремена локација за одлагање ове врсте отпада мора да буде дефинисана, а њен положај и пројектовани систем заштите земљишта и подземних вода приказан у Студији.

33) Дефинисати и начин одлагања шљаке и катрана из генератора.

34) Стр. 106/276 и 107/276 – Збрињавање или употреба чврстог отпада из циклona и врећастог филтера мора бити дефинисана овом Студијом и решена пре пуштања постројења у рад.

35) Иновирати законску регулативу.

36) У уводном делу студије, пасус 1 стоји „Предмет пројекта је изградња новог погона са две нове аутоматизоване пећи за производњу креча, појединачног капацитета од по 400 t/дан тј. 264.000 t/год.“, док у паусусу 5 стоји: „По извођењу пројекта би се укупни капацитет фабрике повећао на 800 t/дан, односно 264.000 t/год.“.

Потребно је ускладити укупни капацитет Фабрике креча „Заграђе“ узевши у обзир постојеће капацитете и стање након реализације предметног пројекта. Ако се гаси постојећа производња као што је наведено у студији, онда се капацитет не повећа на 800 t/дан, него ће то бити нови и једини капацитет у Фабрици креча „Заграђе“.

37) У Решењу о обиму и садржају Студије процене утицаја на животну средину бр. 353-02-00400/2022-03 од 07.06.2022. године, издато од Министарства заштите животне средине у тачки 4 стоји да је Носилац пројекта у обавези да у року од годину дана од дана правоснажности решења, поднесе захтев за давање сагласности на студију о процену утицаја пројекта на животну средину. С обзиром да је предметна Студија израђена у новембру 2023.године, може се закључити да је истекла важност Решења о одређивању обима и садржаја студије.

38) У Решењу о условима Завода за заштиту природе бр. 03 бр.021-3786/2 издати 13.12.2021.године од стране Завода за заштиту природе Србије, у тачки 4 стоји да уколико Носилац пројекта не започне радове и активности у року од 2 године од дана издавања решења дужан је да се обрати за издавање нових услова. Поред ових услова у прилогу Студије је приложена оверена копија поменутог решења, која је прибављена кроз процедуру приступа информацијама од значаја, што не представља ново решење него оверену копију. Ово се односи и на остале услове који су приложени као оверене копије, а издати пре годину и више.

39) У приложеним условима и сагласностима надлежних органа постоје одређена неслагања, као нпр. код издатих Техничких услова ЈКП „Водовод“ Бор, бр. 3283/2 од 16.11.2021.године и Мишљења у поступку издавања водних услова Јавног водопривредног предузећа „Србија воде“, Водопривредни центар „Сава-Дунав“ Нови Београд, Радна јединица „Неготин“ Неготин, бр.193/1 од 19.01.2022.године. У Техничким условима ЈКП „Водовод“ Бор у тачки 2 стоји „Прикључак на водоводну мрежу биће предвиђен када се буду створили технички услови за то“, док у Мишљењу у поступку издавања водних услова, у тачки 2. Подаци од значаја за издавање водних услова, на страни 4, први пасус, у потпуности су описани услови прикључења и позива се на Техничке услове ЈКП „Водовод“ Бор. Није јасно на које техничке услове се позива надлежни орган Јавног водопривредног предузећа „Србија воде“, Водопривредни центар „Сава-Дунав“ Нови Београд, Радна јединица „Неготин“ Неготин, кад у приложеним Техничким условима ЈКП „Водовод“ Бор стоји да нема техничких услова за приључење.

Такође у Водним условима издатим од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Дирекција за воде бр. 325-05-00581/98/2021-07 од 26.01.2022. у тачки

3.12. стоји: „На основу очекиваних параметара квалитета и количине отпадних вода предвидети постројење за третман отпадних вода из постројења за третман отпадне киселине, ...“. Предметни пројекат нигде не помиње постројење за третман отпадних киселина па се намеће закључак да издати Водни услови за израду техничке документације за пројекат Повећање капацитета Фабрике креча „Заграђе“, садрже елементе који се не односе на предметни пројекат. На ову мањкавост пројектант је требао указати Носиоцу пројекта у фази пројектовања, па да Носилац пројекта затражи од надлежног органа да коригује издате Водне услове. Ово је показатељ да Носилац пројекта и пројектант нису ни прочитали Водне услове у тренутку израде техничке документације и Студије.

40) Носилац пројекта припада великим загађивачима и налази се на листи оператера који су у обавези прибављања Интегрисане дозволе. У предметној студији не постоји ниједна информација о статусу Носиоца пројекта са аспекта прибављања Интегрисане дозволе. Потребно је навести информације да ли је Носилац пројекта прибавио Интегрисану дозволу за постојеће стање или у којој фази се налази поступак прибављања исте.

41) Предметна Студија је израђена на основу пројектне документације нивоа Идејног пројекта. Потребно је у студији навести информацију да ли је прибављено позитивно мишљење ревизионе комисије на Идејни пројекат и исто приложи уз кориговану студију.

42) У целој студији ажурирати законску регулативу за следећа акта:

- Закон о управљању отпадом („Сл.Гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др.закон и 35/2023)

- Закон о планирању и изградњи ("Сл. Гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 - Одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023);

- Закон о културним добрима ("Сл. гласник РС", бр. 71/94, 52/2011 - др. закони, 99/2011 - др. закон и 6/2020 - др. Закон, 35/2021-др.закон и 129/2021- др. закон);

- Правилник о техничким захтевима за пројектовање, израду и оцењивање усаглашености опреме под притиском („Службени гласник РС“, број 87/11). је престао да важи, заменио га Правилник о опреми под притиском ("Службени Гласник РС", број 114/2021).

- Правилник о безбедности машина "Службени гласник РС", бр. 58/2016, 21/2020).

Такође допунити регулативу са следећим актима:

- Правилником о критеријумима за одређивање нуспроизвода и обрасцу извештаја о нуспроизводима, начину и роковима за његово достављање ("Службени гласник РС", бр. 76/ 2019 и 95/2022.)

- Уредба о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења ("Сл. гласник РС", бр. 93/2023 и 94/2023-испр.).

43) У поглављу 3.2, поднаслов „Пречишћавање димних гасова“ не помиње се шта је нус-производ одсумпоравња димних гасова.

44) У поглављу 3.4 у поднаслову Материјални биланс приказане су једначине процеса одсумпорована и нумеричке вредности масе (улаз/излаз) из којих се види да је за реакцију потребан кисеоник, односно оксидациони ваздух. Увидом у графички део документације Пројекта технологије (блок дијаграм, ПФД дијаграм и технолошке шеме) нигде није приказано где се убацује оксидациони ваздух.

45) У поглављу 3.5, поднаслов „Чврсти отпад“ на страни 103/276 стоји следећи текст: „Опасан отпад не може бити привремено складиштен на локацији произвођача, власника и/или другог држаоца отпада дуже од 12 месеци, осим ако је у току поступак

прибављања дозволе, а најдуже 120 дана од истека рока, а у складу са Законом о управљању отпадом („Сл. Гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018-др закон). Дакле, након истека 12 месеци отпад се предаје овлашћеном оператеру који има дозволу за даљи третман, односно збрињавање опасног отпада одговарајућег индексног броја, а у складу са склопљеним уговором“. Наведену констатацију треба ускладити према најновијој верзији Закон о управљању отпадом („Сл.Гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др.закон и 35/2023), по коме је овај рок продужен на 36 месеци (видети члан 36 измењеног закона). Потребно је у целој студији ускладити све констатације по питању управљања отпадом у складу последњом верзијом Закона о управљању отпадом („Сл.Гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др.закон и 35/2023).

46) У делу поглавља 3.5 на страни 101/276, последњи пасус стоји следећи текст: „Технолошке отпадне воде - Већина искоришћених вода се у постојећем стању испушта без претходног третмана, иако постоји могућност њиховог пречишћавања и поновне рецикулације. Из тог разлога предметним пројектом је планирано да се технолошке отпадне воде рециклирају. Вода која се користи у процесу одсумпоровања пречишћава се и не испушта изван фабрике већ се сакупља и враћа у процес. Вода која се користи у процесу производње хидратисаног креча је саставни део производа и не испушта се.“ У првој реченици се тврди да се технолошке отпадне воде испуштају без претходног третмана. У другој реченици стоји да се технолошке воде рециклирају. У трећој реченици стоји да се воде у процесу одсумпоровања пречишћавају али се не испуштају. Потребно је текст кориговати и дати недвосмислене податке о управљању технолошким отпадним водама.

47) У поглављу 3.7, као и на другим местима у студији, се помиње Референтни БАТ документ, али нигде се тачно не наводи који је то референтни БАТ документ који се односи на производњу креча.

У истом поглављу приказана је табела 3.3 која носи назив „Приказ утицаја технолошког процеса на животну средину“. Увидом у ову табелу може се закључити да се ова табела односи на поређење предвиђеног пројекта са БАТ захтевима референтног документа која је саставни део Захтева за издавање интегрисане дозволе. С обзиром да у пројектној документацији и самој студији на више места стоји да још није познато да ли предвиђени технолошки процес задовољава захтеве БАТ техника и да ова табела не садржи бројеве БАТ техника који су дефинисани референтним бреф документом „Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Production of Cement, Lime and Magnesium Oxide“, сугерише се обрађивачу студије да ову табелу уклони из студије и да се у овом поглављу позове да је утицај на животну средину предметног пројекта детаљно приказан у поглављу 6. ове студије.

48) Потребно је Поглавље 6.1 и друге делове студије који се односе на фазу изградње пројекта прилагодити новој Уредба о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења („Сл. гласник РС", бр. 93/2023 и 94/2023-испр.).

48) Према подацима наведеним у Студији већину чврстих отпадних токова из процеса производње креча (отпадни креч, гипсана паста и др.) планира користити у својим постројењима као што су флотација и топионица. Препоручује се обрађивачу студије да сугерише Носиоцу пројекта да ове токове региструје као НУС производе како би са њима лакше управљао, а све у складу са Правилником о критеријумима за одређивање нуспроизвода и обрасцу извештаја о нуспроизводима, начину и роковима за његово достављање („Службени гласник РС", бр. 76/ 2019 и 95/2022.).

49) На јавној расправи која је одржана 15.12.2023. године, Носилац пројекта је изнео информацију да је за предметни пројекат већ прибављена грађевинска дозвола, што значи да је већ израђен виши ниво документације Пројекат за грађевинску дозволу.

Сугерише се обрађивачу студије да се при измени студије позове на Пројекат за грађевинску дозволу и да искористи податке из овог вишег нивоа техничке документације (Пројекат за грађевинску дозволу) и да у прилозима буде садржана и грађевинска дозвола.

50) Уколико виши ниво техничке документације, односно Пројекат за грађевинску дозволу, не садржи више података од Идејног пројекта, онда проблем превазилази компетенције обрађивача студије. У том случају потребно је да Носилац пројекта изврши измену Пројекта за грађевинску дозволу и исти допуни са свим подацима који нису били доступни у тренутку израде Идејног пројекта, као што је информација да ли предвиђена технологија припада БАТ техникама, затим састав гипсане пасте и садржај воде у истој и подаци о врсти транспорта антрацита (отворени или затворени систем). Уколико у Пројекту за грађевинску дозволу стоји да се не зна да ли предвиђена технологија припада БАТ техникама или да се не зна састав гипса и да ли транспорт антрацита има негативан утицај на животну средину, пре пуштања у рад нове Фабрике креча Заграђе, онда је то не прихватљиво и студија не може добити позитивно мишљење.

51) Поглавље 1.5, подаци из првог пасуса о капацитету и подаци по производима нису у сагласности, што се понавља и на почетку поглавља 3

52) Поглавље 1.5., тим није мултидисциплинаран у складу са прописима, с обзиром да недостају, осим техничких, и природне струке (биолози, хемичари, климатолози), здравствене струке и друштвено-хуманистичке како би се оценио потпуни утицај пројекта на животну средину. Такође, ни поједине техничке струке недостају, као што су хидрогеолози, геолози, рудари, хидрограђевинске струке и сл.

53) Поглавље 2.3.3. потребно је знатно проширити хидрогеолошке карактеристике терена, додатним, циљним, истраживањима, с обзиром да су коришћени само опште доступни подаци ширег терена

54) Поглавље 2.6. нема података о постојању бунара

55) Поглавље 3.1., у тексту стоји: На основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране напред поменутог иностраног испоручиоца "Huachengboyuan Engineering Technology Group" Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/дан због чега је пројектант својом документацијом прописао да нивои емисије у воду, ваздух и земљу, као и да начин поступања са отпадом који том приликом настаје, морају да одговарају границама које су прописане европским и домаћим законодавством у примени. Саставни део документације је Изјава Носиоца пројекта којом се потврђује пројектом дефинисан начин и методологија у вези поступања са отпадним материјама насталим у процесу производње креча у Фабрици Креча Заграђе; међутим, студија о процени утицаја ради се на основу Идејног пројекта чији је списак приказан у поглављу 1.6 и који су морали бити урађени у складу са БАТ, тј., према одговарајућим БРЕФ документима, посебно зато што су урађени од домаће пројектантске куће, тако да поређење мора бити извршено у овој студији

56) Поглавље 3.2, потребно је уз опис дати и податке о протоцима и осталим процесним параметрима појединих важнијих елемената опреме

57) Поглавље 3.3, у потпуности недостају подаци количине потребне енергије и енергената, воде, сировина, потребног материјала за изградњу...

58) Поглавље 3.5., нема података о емисија по изворима емисије, што је основни циљ овог поглавља, а нема података ни о количинама отпадних вода, отпада, нивоу буке и сл.,

59) Поглавље 3.6 унапредити описом и карактеристикама третмана,

60) Поглавље 3.7, веома је добро извршена анализа утицаја кроз табелу 3.3.

61) Поглавље 5, види се да су приказани подаци засновани на истраживањима која нису циљано рађена за потребе ове студије и пројекта, па је неопходно извршити одређена циљана истраживања здравља становништва, стања флоре и фауне, квалитета ваздуха и сл.

62) Поглавље 6.2, на основу анализе техничких решења, поређења са БРЕФ документима и БАТ закључцима (Април 2014) која недостају, стања животне средине на локацији, потребно је урадити моделирања утицаја емисија у ваздух, воде, подземне воде, земљиште, буке, како би се оценио утицај на те сегменте животне средине

63) Поглавље 8, на основу претходно одређених утицаја прописати мере, јасно, таксативно, са дефинисаним излазним концентрацијама загађујућих компонената у ваздух, површинске и подземне воде, нивоу буке, начином збрињавања отпада, и обавезно им придружити и мере прописане условима органа и организација које су саставни део (прилог) студије

64) Поглавље 9, проценити ниво емисија, па у складу са БАТ закључцима, будућим обавезама оператера и могућностима смањења прописати план праћења, посебно обратити пажњу на могућност увођења континуалног праћења емисија и с.,

65) Усагласити Студију са примедбама и сугестијама заинтересоване јавности.

- Примедбе и сугестије Друштва Младих истраживача Бора:

1. Студија о процени утицаја на животну средину није урађена у складу са чланом 17, став 1., тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину (Сл. гл. бр. 135/2004 и 36/2009), и чланом 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 69/2005):

- У поглављу „2.6. Изворишта водоснабдевања“ на страни 47/276 се наводи да у близини нема каптираних извора. У непосредној близини фабрике креча се налазе приватне куће и железничка станица које нису прикључене на јавни водовод. Како се оне снабдевају водом за пиће? Да ли постоје бунари за снабдевање водом? Треба дати опис снабдевања водом ових домаћинстава и јавних објеката и дати положај бунара, ако постоје. Такође, треба дати информације која се то локална изворишта, због рударских радова, не могу користити како се наводи у процени утицаја. Ово је посебно важно због констатације на страни 43/276 Студије: „Рударски радови на предметном подручју знатно су утицали на хидрографску мрежу, на дубину залегања подземних вода, а посебно на квалитет површинских и подземних вода. Због тога сенека од локалних изворишта не могу користити, због поремећене издашности или због значајног погоршања квалитета воде.“

- У захтеву, на страни 48/276, се наводи "У складу са издатим техничким условима, Јавног комуналног предузећа „Водовод“ Бор, бр. 3283/2 од 16.11.2021. год (дати у прилогу) радови на изградњи предметних објеката се могу несметано изводити с обзиром да у оквиру комплекса нема инсталација ЈКП "Водовод" Бор. Прикључак објеката на водоводну мрежу биће предвиђен када се буду створили технички услови за то, а прикључак на фекалну канализациону мрежу је на већ постојећој канализациони колектор у кругу фабрике.“ У Тачки 4.1. цитираних услова дат је рок важења услова и то од годину дана. Тај рок је истекао и не важе за предметну студију.

- Нису дати подаци о водоснабдевању фабрике техничком водом. Да ли се снабдева из водозахвата са оближњих река (Борска и Равна река), где је локација и која количина воде се захвата. Да ли се планира снабдевање водом за индустријске потребе из водоизворишта Сурдуп код Доње Беле реке. Коришћење вода погодне за пиће је регулисано Зоконом о водама, чл. 72. "Подземне воде са квалитетом погодним за пиће и воде са јавних извора користе се само за: снабдевање водом становништва, санитарно-

хигијенске потребе, напајање стоке, за потребе индустрије која захтева висококвалитетну воду (прехранбена, фармацеутска и друго) и потребе малих потрошача (испод 1 l/s). Воде које су планом управљања водама одређене за пиће не могу се користити за друге сврхе, изузев за гашење пожара, нити на начин који би неповољно утицао на количину и својства воде." ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др. закон). Дати податке о томе.

- На страни 43/276 Студије се наводи да су дати хидрографски подаци за предметно подручје. У табели су дате само локације на којима се обавља узорковање и анализа воде. При том се за место узорковања Борске реке у Рготини каже. "Почетак акумулације Бован". Ово је несхватљива грешка јер на Борској реци нема било какве акумулације а акумулација Бован се налази на реци Моравици и у сливу Мораве.

- У члану 3., тачка 9. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину је прописана обавеза да студија садржи "податке о насећености, концентрацији становништва и демографским карактеристикама у односу на објекте и активности". У Студији су дати подаци из ранијих а не из пописа из 2022. године. Није наведено да се у непосредној близини налазе куће у којима живе становници Доње Беле Реке.

- У члану 3., тачка 9. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину је прописана обавеза да студија садржи "податке о постојећим привредним и стамбеним објектима и објектима инфраструктуре и супраструктуре". У поглављу 2.12. Студије нису дати подаци о привредним објектима јер се у непосредној близини налазе стамбени објекти, железничка станица, јаловишта флотацијске јаловине, подкопи геолошких истраживања рудника Чукару Пеки. Дати су штур и непотпуни подаци о стамбеним објектима.

2. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину :

- У Поглављу Студије 3.0. Опис техничког дела пројекта, на страни 66/276, говори се о два различита капацитета фабрике креча. Укупни капацитет фабрике је 240.000 t производа годишње а приказане количине производа су 183.000 t/god. (Калцијум оксид CaO 140.000 t/god., хидратсани креч Ca(OH)_2 3.000 t/god., крчњачки прах 40.000 t/god). Ове две вредности капацитета производње битно утичу на приказ потрошње природних ресурса и енергента, на емисију отпадних гасова и вода и стварање отпада. Тачно дефинисан обим производње је основни предуслов за успешну процену утицаја фабрике креча на животну средину.

- Нису примењене најбоље расположиве технологије (БАТ) за производњу креча у ротационим пећима што се и констатује на страни 67/278 Студије: „На основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране напред поменутог иностраног испоручиоца “Huachengboyuan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/dan." Капацитет производње фабрике креча је 400 t/dan и подлеже издавању интегрисане дозволе по закону - Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 25/2015 и 109/2021) те је неопходна примена најбољих доступних техника за производњу креча у ротационим и другим пећима.

Пројекат технологије Повећања капацитета Фабрике креча „Заграђе“ сачинио је Lundan Engineering d.o.o. и на страни 1/10 пројекта даје напомену: „Ludan Engineering d.o.o. наводи да формира пројектну документацију на основу података добијених од Инвеститора као посредника према испоручиоцу технологије и опреме, а у циљу потврде усаглашености одабраних решења са меродавним прописима Републике Србије. Према томе, Ludan

Engineering d.o.o. Београд као израђивач пројектне документације не даје процесне гаранције и нема одговорност за пројектна решења, набавку, монтажу и функционалност опреме и помоћних система. У том смислу, обим документације и њена детаљност зависи од уговорених клаузула између Инвеститора и испоручиоца технологије и опреме (машина и припадајућих инсталација), те је Ludan Engineering d.o.o. могао да уради пројекат само у облику који омогућава да се стекне увид шта све постоји на опреми и помоћним системима који се испоручују као пакети.” Пројектант не гарантује да је примењена најбоља технологије и да ће бити уграђена опрема која ће омогућити заштиту животне средине.

3. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину:

- У тачки 3.3 3.3. Приказ врсте и количине потребне енергије и енергената, воде, сировина, потребног материјала за изградњу и др, на страни 88/276, стоји:

„Снабдевање водом је предвиђено на локацији објекта из водоводне мреже тј. водомерног шахта... изградња водовода и прикључка је предмет другог пројекта и сматра се изведеним стањем за потребе овог пројекта.“ Ова констатација није тачна јер је уз захтев приложен пројекат „Повећање капацитета Фабрике креча ”Заграђе“ у власништву компаније ”Serbia Zijin Corper” d.o.o. Бор 3.1 — Пројекат спољашњих хидротехничких инсталација“ којим није обрађено водоснабдевање у време извођења припремних радова и радова изградње. Такође, није дата количина воде (пијаће и индустријске) која ће се користити приликом изградње. Важно је и овде нагласити да је Законом о водама забрањено коришћење воде за пиће за индустријске потребе.

- У поглављу 3.4. Врсте и количине потребне енергије и енергената, воде, сировина које ће се користити у редовном раду“ дати су подаци о количини и саставу сировина и енергента. Годишње се преради 408. 000 t кречњака чији је хемијски састав дат у табели 3.8. на страни 90/276. У овој табели није дат потпуни састав кречњака већ 98,53% састава. Шта чини преостали 1,47%, односно готово 6.000 t ? За потребе производње користи се 30.000 t годишње антрацита. У табели 3.9 на страни 91/276 дат је 96,83% хемијски састав антрацита. Шта чини преостали 3,17%, односно 95 t? У табели 3.3 Однос кречњак: угаљ је 13,6 (податак добијен од Носиоца пројекта будући да је процес производње креча у фабрици вишедеценијски), на страни 92/276 је дат однос кречњака и угља који се уносе у стару пећ на основу искуства. Овде се ради о новим пећима у којима тај однос не може бити исти као што је искуство рада са старим пећима. Тај однос треба утврдити технолошким пројектом што овог пута није учињено. Прорачунат материјални биланс је рађен на основу искуства оператера са старим пећима и опремом а није утврђен технолошким пројектом те се не може прихватити као тачан.

- Није дат хемијски процес и материјални биланс производње хидратисаног креча.

- Није дат биланс потрошње воде (стр. 96/276). Дати су подаци о часовној потрошњи санитарне воде. Наводи се да се технолошка вода користи за одсумпоравање димних гасова и производњу хидратисаниг креча. Дат је податак о часовној потрошњи воде за одсумпоравање димних гасова од 150 m³/h. Укупна годишња потрошња према овом податку износи 150 m³/h x 24h x 330 дана 1.188.000 m³ годишње. Одакле се захвата ова почетна количина воде? Нису дати подаци о потрошњи воде за производњу хидратисаног креча јер није дат материјални биланс ове производње. Није дата јединична количина воде која се користи да би се добила тона хидратисаног креча на основу чега може да се израчуна количина потребне воде. Технолошка вода се користи и за одвожење гипсане пасте у количини од 18 m³/dan, што при раду од 330 дана годишње износи 18m³/dan x 330 дана = 5.940 m³ у току године.

4. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 4. Правилника о садржини студије о

процени утицаја на животну средину јер нису приказане „врсте и количине испуштених гасова, воде, и других течних и гасовитих отпадних материја, посматрано по технолошким целинама укључујући емисије у ваздух, испуштање у површинске и подземне водне реципијенте, одлагање на земљиште, буку, вибрације, топлоту, зрачења (јонизујућа и нејонизујућа) и др.“

- Уместо приказа врсте и количине гасова, отпадних вода, чврстог отпада и стварања буке приликом предходних радова у процени утицаја се наводи: „Приликом извођења радова на изградњи предметних објеката може доћи до емисије издувних гасова која потиче од рада механизације са градилишта, као и разношењем честица прашине приликом земљаних и грађевинских радова. Утицај на животну средину у овој фазирада је привременог карактера и спроводи се одговарајућом организацијом рада на градилишту као и пажљивим руковањем машинама.“ Настају отпадни гасови радом механизације, каже се у студији али се не наводи које машина и опрема се користи и врсте и количине гасова које настају. Такође, је тачна констатација да настају и да се разносе честице прашине али се не наводе количине које се емитују у животну средину. Радом механизације настаје бука али се не наводи интензитет и време трајања буке.

- У поглављу „Приказ врсте и количине испуштених гасова, воде и других отпадних материја, бука, вибрације, топлота, зрачења и др“ се не дају подаци у складу са Законом и Правилником о јер нису дате врсте и количине испуштених гасова по технолошким целинама.

- У истом поглављу, на страни 101/276, пише. „Технолошке отпадне воде - Већина искоришћених вода се у постојећем стању испушта без претходног третмана, иако постоји могућност њиховог пречишћавања и поновне рецикулације.“ Дакле технолошка отпадна вода се испушта али се не дају количине и састав испуштених технолошких вода. За воду од одсумпоравања се каже да се пречишћава, сакупља и враћа у процес. Нигде у процени утицаја није приказан процес пречишћавања те воде и опрема за сакупљање и поновно враћање у процес. Из пројектне документације са не види систем и резервоари у којима се сакупља вода.

- У поглављу „Чврст отпад“ на страни 102/276 се наводи да приликом изградње настаје опасан и неопасна отпад. Нису дате врсте и количине отпада као ни локација привременог складишта.

- Нису дате количине, карактеризација и класификација отпада у току рада пројекта као и начин поступања:

а) У процесу десулфуризације настаје гипсана паста ($\text{CaSO}_3 \times 1/2\text{H}_2\text{O}$, $\text{CaSO}_4 \times 2\text{H}_2\text{O}$) за коју се у процени каже: „Гипсана паста ($\text{CaSO}_3 \times 1/2\text{H}_2\text{O}$, $\text{CaSO}_4 \times 2\text{H}_2\text{O}$) која се као отпадна материја процеса десулфуризације таложи у базену за рецикулацију ће по плану Носиоца пројекта бити коришћена у Топионици, која је такође власништво Носиоца пројекта. Уколико се по пуштању у рад постројења, на основу састава и карактеризације утврди да коришћење гипсане пасте није могуће, до израде нове пројектне документације којом ће се решавати даље збрињавање и третман гипсане пасте,...“ Обавеза процене је да да податке о врсти, класификацији и карактеризацији отпада, покаже да ли се ради о опасном или неопасном отпаду, утврди количину и начин поступања. Очигледно овде није поступљено по Закону и правилнику јер није дат ни један потребан податак нити начин поступања. Не може се поступање са насталим отпадом решавати неким другим пројектом већ технолошким пројектом у коме настају производи а и отпад је део производа технолошког поступка.

б) Није дат хемијски састав и физичке карактеристике отпада који настаје у процесу хидратизације креча. Такође, нема података о количини карактеризацији и класификацији а није предвиђена локација за његово привремено складирање јер не се наводно, што се не тврди изричито у процени, користити у флотацији или топионици? У процени се једино даје опис могућег начина поступања; Чврст отпад настаје и у процесу хидратизације креча. Материјал (непечени кречњак и нуспроизводи реакције

печења крењака), који представља отпад, се издваја на дну високо ефикасног сепаратора праха. По информацијама добијеним од Носиоца пројекта планира се његово коришћење у процесу флотације а по потреби у Топионици. До генерисања овог отпада је долазило и у претходном стању и отпад јесте коришћен у процесу флотације. Носилац пројекта је у обавези да обезбеди локацију за привремено складиштење у складу са прописима до момента предаје флотацијама или топионици.“

в) Нису дате хемијски састав, физичке карактеристике, количине и карактер отпада који чине честице креча, кречњака, пепела. Уместо утврђивања ових параметара и начина поступања дају се супротне констатације о томе да ће се поступати у складу са предходним искуством оператера а потом да такав отпад није генерисан „у предходном стању“. Како се може користити предходно искуство када такво искуство не постоји? Ево дела текста у процени на странама 102/276 и 103/276 „Чврст отпад прикупљен у силосу отпадног креча чине честице креча, кречњака, пепела и он ће се у складу са искуством Носиоца пројекта, користити у производним капацитетима компаније. Ова врста отпада се није генерисала у претходном стању. За случај да се по пуштању у рад постројења, на основу састава и карактеризације утврди да коришћење ипак није могуће Носилац пројекта је у обавези да склопи уговор за преузимање ове врсте отпада од стране овлашћеног правног лица које поседује одговарајућу дозволу надлежног органа.“

- Нису дате врсте, количине, карактеризација и класификација опасног отпада већ се само наводи: „Носилац пројекта ће склопити уговоре са овлашћеним предузећем за одржавање сепаратора, преузимање талога и уљних материја, који имају карактер опасног отпада.“

5. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 5. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није приказана технологија третирања отпадних вода.

6. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 6. и члану 5., став 1., тачка 2, Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није приказан утицај на животну средину изабраног и других разматраних технолошких поступака. Изабрана је вертикална аутоматизована шахтна пећ ради повећања производње и енергетске ефикасности а не због заштите животне средине. Обрађивач студије тврди да нису пројектом ни разматране и примењене најбоље доступне технологије на страни 123/267.: „Као што је раније наведено на основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране иностраног испоручиоца “Huachengbouyan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/dan ...“ Према овој констатацији најбоље доступне технологије за производњу креча од преко 50 t/dan су ротационе пећи а не шахтна пећ која ће се применити у предметном пројекту.

7. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 6. и члану 5., став 1., тачка 2, Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није приказан утицај на животну средину изабраног и других разматраних технолошких поступака. Изабрана је вертикална аутоматизована шахтна пећ ради повећања производње и енергетске ефикасности а не због заштите животне средине. Обрађивач студије тврди да нису пројектом ни разматране и примењене најбоље доступне технологије на страни 123/267.: „Као што је раније наведено на основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране иностраног испоручиоца “Huachengbouyan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко

технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/dan ...“ Према овој констатацији најбоље доступне технологије за производњу креча од преко 50 t/dan су ротационе пећи а не шахтна пећ која ће се применити у предметном пројекту.

8. Није дата потпун опис Опис чинилаца животне средине за које постоји могућност да буду знатно изложени ризику услед извођења предложеног пројекта у складу са чланом 6., став 1., тачка 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дата оцена квалитета ваздуха. Агенција за заштиту животне средине је у Годишњем извештају о квалитету ваздуха у Србији за 2022. годину оценила да је квалитет ваздуха у агломерацији Бор прекомерно загађен због концентрација већим од граничних вредности емисије сумпордиоксида, ПМ10 и олова и са премашеним циљним вредностима за арсен и кадмијум. Ово је веома важно за оцену кумулативног загађења и због нових емисија прашине и њеног састава из погона кречане. Наводе се подаци локалног мониторинга из 2021. године а не и из 2022. и 2023. године.

9. У поглављу 5.5. Климатски чиниоци потребно је дати податке о очекиваним климатским променама на које утиче свака емисија угљеникових и азотних оксида. Фабрика креча Заграђе мора да има свој енергетске и климатски план као и план прилагођавања климатским променама какав има матична компанија Zijinmining и налаже да то имају и све организације у њеном саставу. У процени утицаја није разматран утицај и могућност смањења гасова који утичу на климатске промене као ни мере које треба предузети ради прилагођавања.

10. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 1. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дат потпун опис утицаја пројекта на квалитет ваздуха као и кумулативни утицај других радова и пројеката на овој локацији.

- Нису дати подаци о тачкастим изворима емисије: локација, висина и пречник димњака, проток и температура гаса на излазу из емитера као ни врста и количина загађујућих материја које се емитују. Набројани су дифузни емитери прашине али не и подаци о емисијама.

- Индустријски комплекс Заграђа се састоји од рудника на коме се откопава и припрема кречни камен. Сачињена је студија процене утицаја на животну средину експлоатације кречњак на лежишту „Заграђе 5“ ради производње у погонима кречане. У „Студији о процени утицаја на животну средину пројекта откопавања и припреме кречног камена у лежишту „Заграђе 5““ на страни 93. утврђено је: „Расподела концентрација честица ПМ10 (слика 6.1) указује да се може очекивати знатнији утицај прашине на ужем подручју извођења радова на површинском копу, одлагалишту јаловине и путу транспорта кречњака ка постројењу за припрему, због укупних рударских активности. На ширем подручју рудника концентрације суспендованих честица опадају од 820 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ у непосредној близини извора прашине (површински коп, пут транспорта кречњака од копа до постројења припреме) до преко 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ у зони објеката уз државни пут IIА реда у околини постројења за производњу креча, што је ниво концентрације која је преко граничне вредности (ГВ) од 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, број 11/2010, 75/2010 и 63/2013) гранична вредност концентрација честица ПМ10 износи 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ и она се према захтевима ове Уредбе не сме прекорачити више од 35 пута годишње. Да би се извршила што аутентичнија процена распрострањања концентрација суспендованих честица на анализираном подручју и омогућило поређење резултата са захтевима наведене Уредбе, на слици 6.2 су приказани резултати распрострањања честица ПМ10 емитованих из извора на планираном површинском копу за период

усредњавања од једног дана на 90.4 перцентилној карти. Расподела концентрација честица ПМ10 приказана на слици 6.2 указује на то да се може очекивати да концентрације честица ПМ10 не прелазе 35 пута годишње преко граничне вредности од $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ако би се примењивале методе и поступци заштите од прашине у широј зони око површинског копа Заграђе 5 и постројења за припрему кречњака.“

На слици 6.2. је приказано Распростирање суспендованих честица ПМ10 (за период усредњавања од једног дана на 90.4 перцентилној карти) око површинског копа у условима примете метода и поступака заштите од прашине

Цитирана процена утицаја за експлоатацију и припрему кречњака указује да ће концентрације ПМ10 прелазити граничну вредност имисије у животној средни и без емисије из постројења за производњу креча. Неопходан је приказ кумулативних концентрација прашине до којих ће долазити приликом експлоатације и прераде кречњака.

Неопходан је порачун и приказ дистрибуције укупно емитоване прашине у ваздуху као што је то учињено у поменутој студији коришћењем неког од познатих модела.

- Поред прашине из погона за производњу креча се емитују и гасови: угњеникови, азотни оксиди и сумпордиоксид. Ти гасови се такође емитују и при експлоатацији и припреми кречњака. Подаци о емисији, дистрибуцији и имисији при ископавању и припреми кречњака за производњу креча дати су, такође, у поменутој студији на страни 94. и 95.: „У вези процеса минирања на површинском копу Заграђе 5, исти може представљати потенцијални извор угрожавања квалитета ваздуха јер се прд утицајем ветра врши дистрибуција гасовитих продуката минирања на простору извођења рударских радова. Укупна количина гасова коју емитује 1 kg експлозија при потпуној детонацији износи 0.9 до 1.1 m^3/kg при нормалном притиску и температури. Приближно 10 % од укупне количине емитованих гасова чине отровни гасови типа CO, NO, NO₂ и др. Количина отровних гасова зависи од кисеоничког биланса експлозива, и повећава се у недостатку оксиданса у експлозиву. Модел SLAB (Lawrence Livermore National Laboratory) коришћен је за процену квалитета ваздуха у функцији расподеле концентрације угљенмоноксида (CO) насталог услед минирања на копу. Добијени резултат представља величину зоне утицаја концентрација већих од 50 ppm (МДК за CO у радној околини) након минирања у правцу дувања ветра одређеног интензитета као и расподелу концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних околних рецептора. У оквиру ове процене анализиран је случај минирања, у којем би једновремено била активирана највећа количина експлозива. За метеоролошке услове усвојени параметри одговарају стабилности атмосфере категорије D (неутралан) при максималној брзини ветра од 3.1 m/s. На слици 6.3 приказана је зона утицаја концентрација CO већих од 50 ppm величине 43m као и расподела концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних окупних рецептора (до 950 m). Расподела концентрација CO у облаку гасова на нивоу терена приказана на слици 6.3 указује да на ширем подручју рудника концентрација CO у облаку гасова продуката минирања након извршеног минирања не прелази 8.1 ppm (гранична вредност имисије CO = $10 \text{ mg}/\text{m}^3 = 8.1 \text{ ppm}$).“ Процењена концентрација угљен моноксида која настаје минирањем је близу граничне вредности па је неопхдан прорачун емисије, дисперзије и имисије при производњи креча јер постоји велика вероватноћа да ће кумулативна концентрација прелазити граничне вредности имисије.

На слици 6.3. је приказана Зона утицаја концентрација CO већих од 50 ppm и расподела концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних околних рецептора (950 m)

-Поред процене за угљенмоноксид исто теба урадити и за азотне оксида и сумпордиоксид.

11. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 1. Правилника о садржини студије о

процени утицаја на животну средину јер није дат потпун опис утицаја пројекта на квалитет вода као и кумулативни утицај других радова и пројеката на овој локацији. У предметној студији о процени утицаја на животну средину на страни 210/276 се констатује: „Технолошке отпадне воде - Већина искоришћених вода се у постојећем стању испушта без претходног третмана, иако постоји могућност њиховог пречишћавања и поновне рецикулације.“ али се не даје њихов састав и количина, као ни у који се водоток испуштају и како ће утицати на промену квалитета.

12. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 2. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дат опис могућих значајних утицаја пројекта на здравље становништва.

13. У поглављу 8. процене утицаја „Опис мера предвиђених за спречавање, смањење и где је могуће, отклањање штетних утицаја на животну средину“ нису приказане све неопходне и потребне мере јер проценама у предходним поглављима нису дати све емисије у атмосферу, води, количине састав и поступање са отпадима и утицаји које пројекта има на животну средину.

- Примедбе и сугестије Удружења „Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину“ (РЕРИ):

I Носилац пројекта прибегава подели јединственог пројекта на више мањих целина

Подносилац указује да су објекти обухваћени пројектом који је предмет захтева техничко-технолошки повезани са пројектом откопавања и припреме кречног камена у лежишту „Заграђе-5“, које је обухваћено студијом на коју је Решењем Министарства заштите животне средине број 353-02-2307/2021-03 од 02.02.2022. године, дата сагласност.

Наиме, цео пројекат изградње комплекса фабрике креча Заграђе, као и цео поступак рушења објеката и постројења у оквиру овог фабричког комплекса, те поступак откопавања и припреме кречног камена у лежишту „Заграђе-5“ морао је бити обухваћен захтевом, јер је откопавање и припрема кречног камена само део целокупног пројекта изградње комплекса фабрике креча Заграђе. Није, дакле, могуће раздвојити ове пројекте, представљајући их као самосталне целине за које се могу израдити посебне студије о процени утицаја на животну средину, јер исти немају никакву самосталну функцију, већ чине јединствену функционалну целину.

Наведено је потврђено у студији на коју је првостепени орган дао сагласност Решењем број 353-02-2307 /2021-03 од 02.02.2022. године, где се наводи да је обим производње на површинском копу Заграђе-5 у тесној вези са капацитетом зависног постројења, фабрике креча Заграђе. Даље, наводи се и да се са тог становишта, не могу се изоловано посматрати алтернативе обима производње на површинском копу, без да се исте посматрају у вези са капацитетом фабрике креча, што превазилази обим ове Студије.

Подносилац овим путем нарочито указује, да орган који одлучује у предметном поступку, није ни на који начин везан претходно донетим незаконитим решењем о давању сагласности за пројекат откопавања и припреме кречног камена у лежишту „Заграђе-5“ (а против које је Подносилац дана 21.03.2022. године поднео тужбу Управном суду, захтевајући поништај предметног решења).

Закон о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“ бр. 101/15, 95/18 и 40/21) регулише управљање пројектима из области рударства, те се у том смислу не може позивати на Закон о рударству, када се покушава оправдати подела пројекта из области рударства на мање пројекте, имајући у виду да се поступак процене утицаја на

животну средину спроводи у складу са одредбама садржаним у Закону о процени утицаја на животну средину.

Рударски пројекти се припремају за различите фазе реализације рударских пројеката:

- геолошка истраживања,
- приремни радови (отварање рудника и формирања одлагалишта рударске раскривке и изградња инфраструктуре),
- експлоатација рудника (радови на производњи рудника на експлоатационом пољу, одлагање рударског отпада),
- затварање рудника и мониторинг,

Закон о процени утицаја на животну средину, не регулише могућност израде процене утицаја на животну средину по фазама реализације или изградње појединих објеката: коп (јама или површински коп), објекти припреме и прераде руде; објекти за пречишћавање отпадних гасова и вода; одлагалишта рударске раскривке, јаловине, муља, чврстог отпада, емулзија, амбалажног и другог отпада; енергетски објекти; објекти инфраструктуре: електроразводна мрежа, путеви, пруге, водовод, канализација и др.

За ове фазе пројекта, могу се израдити две студије о процени утицаја:

1. за фазу геолошких истраживања,
2. Јединствена процена утицаја за фазе: приремни радови, експлоатација и затварање рудника.

За наведени пројекат је било потребно израдити јединствен пројекат за експлоатацију, транспорт кречњака, производњу калцијум оксида и производњу хидратисаног креча, јаловишта за одлагање раскривке, неминерализованог и минерализованог отпада који настаје на површинском копу, складиште угља, депонија муља који настаје производњом хидратисаног креча.

Подносилац указује, да је неопходно предметне одредбе тумачити у складу са сврхом и циљем Закона о процени утицаја на животну средину, а који прописује да се процена утицаја на животну средину спроводи са циљем да се прикупе подаци и предвиде штетни утицаји одређених пројеката на живот и здравље људи, флору и фауну, земљиште, воду, ваздух, климу и пејзаж, материјална и културна добра и узајамно деловање ових чинилаца, као и утврде и предложи мере којима се штетни утицаји могу спречити, смањити или отклонити имајући у виду изводљивост тих пројеката. Наведена сврха се не може остварити, уколико се прихвати аргументација израђивача Студије као исправна.

Чињеница да се ради о постројењу за које се издаје интегрисана дозвола, важна је имајући у виду дефиницију постројења из члана 2. став 1, тачка 3. Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Сл. Гласник РС", бр. 135/04, 25/15 и 109/21) која гласи: Постројење јесте стационарна техничка јединица у којој се изводи једна или више активности које су утврђене посебним прописом и за које се издаје интегрисана дозвола, као и свака друга активност код које постоји техничка повезаност са активностима које се изводе на том месту и која може произвести емисије и загађење. Дакле интегрисана дозвола ће се издавати за цело постројење.

Поред тога што Носилац пројекта прибегава раздвајању јединственог пројекта на више мањих, израђивач Студије чак у Захтеву уопште не разматра могуће кумулирање пројекта са ефектима других пројеката (супротно наводима из претходне фазе поступка процене утицаја на животну средину).

Дакле, уколико је израђивач студије давао нетачне податке и није адекватно описао пројекат, било је неопходно да првостепени орган поступи у складу са чланом 16. у вези са чланом 9. Закона о процени утицаја на животну средину, а што исти није учинио.

II Студија о процени утицаја на животну средину је непотпуна и не садржи све елементе предвиђене Законом о процени утицаја на животну средину и правилником који регулише њену садржину

Правилник о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 69/05) („Правилник о садржини студије”) детаљно регулише садржину студије о процени утицаја на животну средину. С тим у вези, Подносилац истиче да Студија садржи низ мањкавости због којих представља неуредан поднесак, у смислу члана 59. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16 и 95/18), на чију примену недвосмислено упућује чл. 34а Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09). Стога Подносилац скреће пажњу Насловном органу да је био дужан да поступи у складу са чланом 16, а у вези са чланом 9, Закона о процени утицаја на животну средину.

1. Непостојање адекватног планског основа за реализацију пројекта који је предмет Студије

Носилац израде студије је у оквиру поглавља под називом Усклађеност изабране локације са просторно - планском документацијом, као плански основ наводи Просторни план општине Бор („Службени лист општине Бор”, број ги 3/14) и Урбанистички пројекат за потребе урбанистичко- техничке разраде привредно-индустријског комплекса "Заграђе" у Бору („УП”).

Просторним планом општине Бор („Службени лист општине Бор”, број 2 и 3/14), У поглављу IV Имплементација Просторног плана, за локацију на којој се налази фабрика Заграђе, предвиђено је спровођење Планом генералне регулације за насеље Доња Бела Река. Границе поменутог плана генералне регулације уцртане су и на рефералној карти бр. 4 - Спровођење просторног плана. (Достављена је у прилогу фотографија Плана генералне регулације за насеље Доња Бела Река – Извор: Просторни план општине Бор – Референтна карта 4)

Смерницама за спровођење Просторног плана општине Бор, даље се наводи следеће: За насеља која се налазе у зони потенцијалних рударских радова може се накнадно утврдити потреба израде планова генералне регулације, уколико се докаже оправданост проширења или покретања експлоатације рудних лежишта на тим просторима.

Истим поглављем, отворена је и могућност накнадног покретања поступка израде планова детаљне регулације за изградњу и реконструкцију зоне, комплекса или локалитета за индустрију.

Такође, у истом поглављу Просторног плана општине Бор, наводи се следеће:

По потреби, донеће се урбанистички пројекти за изградњу, реконструкцију и уређење: централне зоне Бора, централних зона туристичких комплекса, заштићених природних подручја, заштићене околине непокретног културног добра, као и за објекте јавне намене и верске објекте.

Обзиром на карактеристике комплекса фабрике Заграђе, са помоћним објектима, приступним путевима и пратећом инфраструктуром као и величину и капацитет експлоатационог поља, јасан је разлог из којег је за интервенцију на том подручју Просторним планом општине утврђена обавеза израде урбанистичког плана. Утицаји предметног пројекта на животну средину и створене вредности, би требало бити предмет шире и комплексније разраде, а не предмет урбанистичко- техничке документације.

Потреба детаљније планске разраде предметне локације налази се и унутар саме информацији о локацији бр. 350-165/2020-11/05 од 26.01.2021. године, издате од стране Градске управе града Бора, за потребе израде УП. Наиме, поменута информација о локацији не само да не садржи правила уређења и правила грађења, већ се тачком 7.

Потреба израде плана детаљне регулације или урбанистичког пројекта, наводи да је у току израда Просторног плана подручја посебне намене Борско-мајданпечког рударског басена, у коме ће бити детаљније разраде подручја рудника - површинског копа Заграђе, Имајући у виду све претходно наведено, Подносилац указује насловном органу да је поступак у којем је потврђен УП спроведен незаконито, као и да исти не може представљати плански основ за реализацију пројекта који је предмет Студије.

2. Израђивач студије планира да користи подземне пијаће воде за технолошке потребе. Снабдевање водом погона фабрике креча "Заграђе", предвиђено је из изворишта воде за пиће Сурдуп код села Доња Бела Река, али у Захтеву није дефинисан извор водоснабдевања водом за технолошке потребе, као ни количине потребне воде која ће се користити за технолошке потребе. Подносилац указује, да је неприхватљиво коришћење подземне, пијаће воде, за технолошке потребе.

Подносилац указује и на тачку 3.9 Водних услова, које је издало Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде, бр. 325- 05-00581/98/2021-07 од 26.01.2022. године, а у којој није предвиђена употреба воде за технолошке потребе већ само снабдевање водом за пиће, одржавање хигијене и хидрантске мреже.

Дакле, било је неопходно да систем водоснабдевања постројења обухваћених Студијом буде адекватно приказан у Студији, а морају бити пружени и подаци у погледу описа количина и природе коришћења природних ресурса, затим у погледу приказа алтернатива за снабдевање водом, описа чинилаца животне средине који могу знатно бити изложени ризику посебно у погледу утицаја на воде, флору и фауну и климатске чиниоце који могу бити изложени ризику због експлоатације водних ресурса из водоводног система села Доња Бела Река, као и подземних вода. С тим у вези, израђивач студије је био дужан да у Студији опише могуће значајне утицаје на чиниоце животне средине, у складу са чланом 6. Правилника и предвиди адекватне мере у циљу спречавања, смањења или отклањања сваког значајног штетног утицаја на животну средину, а што он није учинио. Дакле, Студијом је било неопходно одредити посебне услове за водоснабдевање водом за технолошке потребе из површинских извора (Борско језеро), реке, водом са флотацијских јаловишта или водом након пречишћавања рударских и технолошких вода из постројења која се граде (док су нека већ супротно закону саграђена).

3. Израђивач студије није пружио приказ свих главних алтернатива које је носилац пројекта разматрао

Члан 17. Закона о процени утицаја, прописује обавезну садржину студије о процени утицаја и под тачком 4. (четири) наводи приказ главних алтернатива које је носилац пројекта разматрао. Чланом 5. Правилника детаљно је прописано како треба да изгледа приказ главних алтернатива које је носилац пројекта разматрао са образложењем главних разлога за избор одређеног решења и утицајима на животну средину у погледу избора садржи:

- 1) локацију или трасу;
- 2) производне процесе или технологију;
- 3) методе рада;
- 4) планове локација и нацрте пројеката;
- 5) врсту и избор материјала;
- 6) временски распоред за извођење пројекта;
- 7) функционисање и престанак функционисања;
- 8) датум почетка и завршетка извођења;

- 9) обим производње;
- 10) контролу загађења;
- 11) уређење одлагања отпада;
- 12) уређење приступа и саобраћајних путева;
- 13) одговорност и процедуру за управљање животном средином,
- 14) обуку;
- 15) мониторинг;
- 16) планове за ванредне прилике;
- 17) начин декомисије, регенерације локације и даље употребе.

Пре свега, Подносилац скреће пажњу, да израђивач студије не пружа нити једну информацију која би указала на то, да је Носилац пројекта озбиљније разматрао све алтернативе које би за последицу имале смањење утицаја на животну средину, већ искључиво описује решења која је изабрао.

Тако, у Студији се наводи да када је реч о избору технолошке опреме за производњу креча и примењеног самог технолошког процеса производње креча, избору основног енергетског горива и опреме за смањење емисија штетних и опасних материја у том домену разматране су одређене алтернативе, а све у складу са најбоље доступним техникама из предметне области. Међутим, у претходном делу Студије наводи се да на основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране напред поменутог иностраног испоручиоца "Huachengboyu Engineering Technology Group" Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/dan због чега је пројектант својом документацијом прописао да нивои емисије у воду, ваздух и земљу, као и да начин поступања са отпадом који том приликом настаје морају да одговарају границама које су прописане европским и домаћим законодавством. Капацитет производње фабрика креча је 400 t/dan те је јасно да оно подлеже издавању интегрисане дозволе по Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, а који прописује примену најбољих доступних техника за производњу креча.

Даље, у студији се наводи да су алтернативе разматране везано и за начин збрињавања чврстог отпада из циклона и врећастих филтера прикупљеног у силосу отпадног креча, кога чине честице креча, кречњака, пепела. Једна од могућности је да се у складу са искуством Носиоца пројекта, ова врста отпада користи у производним капацитетима компаније. На која искуства израђивач студије мисли ? Које је то производне процесе, методе и технологију са мање утицаја на животну средину разматрао ?

Да ли је Носилац пројекта разматрао коришћење другог погонског горива? На основу чега је закључио да је са становишта заштите животне средине повољније да се користи угаљ? Да ли је наведено разматрао и у контексту емисија у ваздух из постројења у агломерацији која се годинама налази у трећој категорији квалитета ваздуха?

Израђивач студије осим поглавља која само формално указују да је израђивач студије разматрао главне алтернативе, заправо не разматра све алтернативе прописане законом, нити их адекватно образлаже.

Занимљиво је, такође, а што се може видети из табеле које прилаже израђивач студије да се ова студија ради про форме, имајући у виду да је грађевинска дозвола за овај пројекат већ незаконито издата пре него што је уопште добијена сагласност на студију о процени утицаја на животну средину, те је јасно да Носилац пројекта и израђивач Студије суштински не разумеју поступак процене утицаја на животну средину, његову сврху и циљ.

4. Није приказан утицај технолошког процеса на воде

Израђивач студије наводи да нема раздвојене фекалне, атмосферске и технолошке канализације, већ се све три каналишу заједно, те да постојећа канализациона мрежа за употребљене воде са ревизионим шахтама није у функцији јер је део колектора урушен, док се пре урушавања колектора, све техничке и употребљене воде уливале су се у Борску реку, а тренутно се употребљена вода, тј. фекалије, уливају у фекални резервоар у склопу шахта. У Студији се, даље, наводи да у редовном режиму рада предметног постројења неће долазити до генерисања отпадних технолошких вода, с обзиром да је вода која се у процесу користи у затвореном систему рецикулације, и нема неконтролисаног испуштања отпадних вода у подземне или површинске воде.

Дакле, из једног дела Студије се може закључити да ће се испусне воде испустити у Борску реку, док се из другог може закључити да неће бити техничких отпадних вода. Поред тога, уз Студију су приложени застарели извештаји физичко-хемијске анализе узорака отпадних и површинских вода за I, II, III и IV квартал за 2021. годину. Последице, изостављањем кључних и прецизних информација, и пружањем контрадикторних података, израђивач студије је пропустио да прикаже утицај технолошког процеса на воде.

Како се прерађују отпадне воде из процеса одсумпоровања и на који начин се одлаже муљ настао из овог процеса?

5. Отпад

- Недостаје адекватна карактеризација отпада. Тако, у Студији се наводи да чврст отпад настаје и у процесу хидратизације креча. Материјал (непечени кречњак и нуспроизводи реакције печења кречњака), који представља отпад, се издваја на дну високоефикасног сепаратора праха. По информацијама добијеним од Носиоца пројекта планира се његово коришћење у процесу флотације а по потреби у Топионици. Израђивач студије не указује на карактер овог отпада. Исто тако, није јасно ни који је карактер гипса који настаје у процесима, Да ли ће се овај отпад регистровати као нус производ да би могао даље да се користи у флотацији или ће бити регистрован као отпад који ће се користити у Топионици ? Не може отпад да буде по потреби нус производ, а по потреби отпад. Међутим, Израђивач студије не пружа никакве доказе да се заиста ради о неопасном отпаду, те није јасно о којој се врсти отпада конкретно ради, као ни количинама отпада које ће настајати у овом поступку, те јавности и насловном органу нису пружене потпуне информације о планираном пројекту на основу којег би било могуће исправно проценити потенцијални утицај пројекта на животну средину. Недостаје и карактеризација отпада као и побројане све врсте отпада које настају приликом одржавања сепаратора;

- У Студији се наводи да се чарсте/прашкасте честице издвојене у филтерима за отпашивање ваздуха при отресању враћају у одговарајуће силосе или хидратизер будући да су инсталирани на врху опреме. Недостаје објашњење у којим условима се отресају честице из филтера и како се оне враћају у силосе када се ради о отпаду?

6. Приказ климатских карактеристика

У Студији су приказани застарели подаци који се односе на климатске карактеристике, те је потребно користити ажурније податке, те предвидети адекватне мере за смањење утицаја пројекта на ове факторе.

7. Израђивач студије планира да управља отпадом у складу са неважећим прописом

Израђивач студије наводи погрешан и непотпун законодавни оквир за управљање отпадом, те, следствено, предвиђа и неадекватне мере за управљање истим.

- Примедбе и сугестије Удружења „За чесме“ Зајечар:

1. Студија о процени утицаја на животну средину није урађена у складу са чланом 17, став 1., тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину (Сл. гл.бр. 135/2004 и 36/2009), и чланом 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 69/2005):

- У поглављу „2.6. Изворишта водоснабдевање“ на страни 47/276 се наводи да у близини нема каптирених извора. У непосредној близини фабрике креча се налазе приватне куће и железничка станица које нису прикљене на јавни водовод. Како се оне снабдевају водом за пиће? Да ли постоје бунари за снабдевање водом? Треба дати опис снабдевања водом ових домаћинстава и јавних објеката и дати положај бунара, ако постоје. Такође, треба дати информације која се то локална изворишта, због рударских радова, не могу користити како се наводи у процени утицаја. Ово је посебно важно због констатације на страни 43/276 Студије: „Рударски радови на предметном подручју знатно су утицали на хидрографску мрежу, на дубину залегања подземних

вода, а посебно на квалитет површинских и подземних вода. Због тога се нека од локалних изворишта не могу користити, због поремећене издашности или због значајног погоршања квалитета воде.“

- У захтеву, на страни 48/276, се наводи „У складу са издатим техничким условима, Јавног комуналног предузећа „Водовод“ Бор, бр. 3283/2 од 16.11.2021. год (дати у прилогу) радови на изградњи предметних објеката се могу несметано изводити с обзиром да у оквиру комплекса нема инсталација ЈКП „Водовод“ Бор. Прикључак објеката на водоводну мрежу биће предвиђен када се буду створили технички услови за то, а прикључак на фекалну канализациону мрежу је на већ постојећој канализациони колектор у кругу фабрике“ У Тачки 4.1. цитираних услова дат је рок важења услова и то од годину дана. Тај рок је истекао и не важе за предметну студију.

- Нису дати подаци о водоснабдевању фабрике техничком водом, Да ли се снабдева из водозавода са оближњих река (Борска и Равна река), где је локација и која количина воде се захвата. Да ли се планира снабдевање водом за индустријске потребе из водоизворишта Сурдуп код Доње Беле реке. Коришћење вода погодне за пиће је регулисано Законом о водама, чл. 72. „Подземне воде са квалитетом погодним за пиће и воде са јавних извора користе се само за: снабдевање водом становништва, санитарно-хигијенске потребе, напајање стоке, за потребе индустрије која захтева висококвалитетну воду (прехранбена, фармацеутска и друго) и потребе малих потрошача (испод 1 l/s). Воде које су планом управљања водама одређене за пиће не могу се користити за друге сврхе, изузев за гашење пожара, нити на начин који би неповољно утицао на количину и својства воде.“ („Сл. гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др. закон). Дати податке о томе.

- На страни 43/276 Студије се наводи да је дати хидрографски подаци за предметно подручје. У табели су дате само локације на којима се обавља узорковање и анализа воде. При том се за место узорковања Борске реке у Рготини каже. „Почетак акумулације Бован“. Ово је несхватљива грешка јер на Борској реци нема било какве акумулације а акумулација Бован се налази на реци Моравици и у сливу Мораве.

- У члану 3., тачка 9. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину је прописана обавеза да студија садржи „податке о насељености, концентрацији становништва и демографским карактеристикама у односу на објекте и активности“. У Студији су дати подаци из ранијих а не из пописа из 2022. године. Није наведено да се у непосредној близини налазе куће у којима живе становници Доње Беле Реке.

- У члану 3., тачка 9. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину је прописана обавеза да студија садржи „податке о постојећим привредним и

стамбеним објектима и објектима инфраструктуре и супраструктуре“. У поглављу 2.12. Студије нису дати подаци о привредним објектима јер се у непосредној близини налазе стамбени објекти, железничка станица, јаловишта флотацијске јаловине, подкopi геолошких истраживања рудника Чукару Пеки. Дату су штури и непотпуни подаци о стамбеним објектима.

2. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину :

- У Пoглављу Студије 3.0. Опис техничког дела пројекта, на страни 66/276, говори се о два различита капацитета фабрике креча. Укупни капацитет фабрике је 240.000t производа годишње а приказане количине производа су 183.000 t /god (Калцијум оксид CaO 140.000 t /god., хидратсани креч Ca(OH)₂ 3.000 t /god., кречњачки прах 40.000 t /god). Ове две вредности капацитета производње битно утичу на приказ потрошње природних ресурса и енергента, на емисију отпадних гасова и вода и стварање отпада. Тачно дефинисан обим производње је основни предуслов за успешну процену утицаја фабрике креча на животну средину.

- Нису примењене најбоље расположиве технологије (БАТ) за производњу креча у ротационим пећима што се и констатује на страни 67/278 Студије: „На основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране напред поменутог иностраног испоручиоца “Huachengboyuan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИППЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ретационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t /dan.“ Капацитет производње фабрике креча је 400 t /dan. и подлеже издавању интегрисане дозволе по Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (Сл. гласник РС", бр.135/04, 25/2015 и 109/2021) те је неопходна примена најбољих доступних техника за производњу креча у ротационим и другим пећима.

Пројекат технологије „Повећања капацитета Фабрике креча „Заграђе“ сачинио је је Lundan Engineering d.o.o. и на страни 1/10 пројекта даје напомену: Lundan Engineering d.o.o. наводи да формира пројектну документацију на основу података добијених од Инвеститора као посредника према испоручиоцу технологије и опреме, а у циљу потврде усаглашености одабраних решења са меродавним прописима Републике Србије. Према томе, Lundan Engineering d.o.o. Београд као израђивач пројектне документације не даје процесне гаранције и нема одговорност за пројектна решења, набавку, монтажу и функционалност опреме и помоћних система. У том смислу, обим документације и њена детаљност зависи од уговорених клаузула између Инвеститора и испоручиоца технологије и опреме (машина и припадајућих инсталација), те је Lundan Engineering d.o.o. могао да уради пројекат само у облику који омогућава да се стекне увид шта све постоји на опреми и помоћним системима који се испоручују као пакети.“ Пројектант не гарантује да је примењена најбоља технологије и да ће бити уграђена опрема која ће омогућити заштиту животне средине.

3. Није поступљено у складу са чланом 77., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину:

- У тачки 3.3. Приказ врсте и количине потребне енергије и енергената, воде, сировина, потребног материјала за изградњу и др, на страни 88/276, стоји: „Снабдевање водом је предвиђено на локацији објекта из водоводне мреже тј. водомерног шахта....изградња водовода и прикључка је предмет другог пројекта и сматра се изведеним стањем за потребе овог пројекта.“ Ова констатација није тачна јер је уз захтев приложен пројекат „Повећање капацитета Фабрике креча "Заграђе" у власништву

компаније “Serbia Zijin Copper” d.o.o. Бор 3.1 — Пројекат спољашњих хидротехничких инсталација“ којим није обрађено водоснабдевање у време извођења припремних радова и радова изградње. Такође, није дата количина воде (пијаће и индустријске) која ће се користити приликом изградње. Важно је и овде нагласити да је Законом о водама забрањено коришћене воде за пиће за индустријске потребе.

- У поглављу „3.4. Врсте и количине потребне енергије и енергената, воде, сировина које ће се користити у редовном раду“ дати су подаци о количини и саставу сировина и енергента. Годишње се преради 408. 000 t кречњака чији је хемијски састав дат у табели 3.8. на страни 90/276. У овој табели није дат потпуни састав кречњака већ 98,53% састава. Шта чини преостали 1,47%, односно готово 6.000 t ? За потребе производње користи се 30.000 t годишње антрацита. У табели 3.9 на страни 91/276 дат је 96,83% хемијски састав антрацита. Шта чини преостали 3,17%, односно 95 t ?

У табели 3. 3 Однос кречњак: угља је 13,6 (податак добијен од Носиоц пројекта будући да је процес производње креча у фабрици вишедеценијски), на страни 92/276 је дат однос кречњака и угља који се уносе у стару пећ на основу искуства. Овде се ради о новим пећима у којима тај однос не може бити исти као што је искуство рада са старим пећима. Тај однос треба утврдити технолошким пројектом што овог пута није учињено.

Прорачунат материјални биланс је рађен на основу искуства оператера са старим пећима и опремом а није утврђен технолошким пројектом те се не може прихватити као тачан.

- Није дат хемијски процес и материјални биланс производње хидратисаног креча.

- Није дат биланс потрошње воде (стр. 96/276). Дати су подаци о часовној потрошњи санитарне воде. Наводи се да се технолошка вода користи за одсумпоравање димних гасова и производњу хидратисаног креча. Дат је податак о часовној потрошњи воде за одсумпоравање димних гасова од 150 m³/h. Укупна годишња потрошња према овом податку износи 150 m³/h x 24h x 330 дана = 1.188.000 m³ годишње. Одакле се захвата ова почетна количина воде? Нису дати подаци о потрошњи воде за производњу хидратисаног креча јер није дат материјални биланс ове производње. Није дата јединична количина воде која се користи да би се добила тона хидратисаног креча на основу чега може да се израчуна количина потребне воде. Технолошка вода се користи и за одвожење гипсане пасте у количини од 18 m³/dan, што при раду од 330 дана годишње износи 18 m³/dan x 330 дана = 5.940 m³ у току године.

4. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 4, Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер нису приказане „врсте и количине испуштених гасова, воде, и других течних и гасовитих отпадних материја, посматрано по технолошким целинама укључујући емисије у ваздух, испуштање у површинске и подземне водне реципијенте, одлагање на земљиште, буку, вибрације, топлоту, зрачења (јонизујућа и нејонизујућа) и др.“

- Уместо приказа врсте и количине гасова, отпадних вода, чврстог отпада и стварања буке приликом предходних радова у процени утицаја се наводи: „Приликом извођења радова на изградњи предметних објеката може доћи до емисије издувних гасова која потиче од рада механизације са градилишта, као и разношењем честица прашине приликом земљаних и грађевинских радова. Утицај на животну средину у овој фази рада је привременог карактера и спроводи се одговарајућом организацијом рада на градилишту као и пажљивим руковањем машинама.“ Настају отпадни гасови радом механизације, каже се у студији али се не наводи које машина и опрема се користи и врсте и количине гасова које настају. Такође, је тачна констатација да настају и да се разносе честице прашине али се не наводе количине које се емитују у животну средину. Радом механизације настаје бука али се не наводи интензитет и време трајања буке.

- У поглављу „Приказ врсте и количине испуштених гасова, воде и других отпадних

материја, бука, вибрације, топлота, зрачења и др“ се не дају подаци у складу са Законом и Правилником јер нису дате врсте и количине испуштених гасова по технолошким целинама.

- У истом поглављу, на страни 101/276, пише. „Технолошке отпадне воде – Већина искоришћених вода се у постојећем стању испушта без претходног третмана, иако постоји могућност њиховог пречишћавања и поновне рецикулације.“ Дакле технолошка отпадна вода се испушта али се не дају количине и састав испуштених технолошких вода. За воду од одсумпировања се каже да се пречишћава, сакупља и враћа у процес. Нигде у процени утицаја није приказан процес пречишћавања те воде и опрема за сакупљање и поновно враћање у процес. Из пројектне документације са не види систем и резервоари у којима се сакупља вода.

- У поглављу „Чврст отпад“ на страни 102/276 се наводи да приликом изградње настаје опасан и неопасна отпад. Нису дате врсте и количине отпада као ни локација привременог складишта.

- Нису дате количине, карактеризација и класификација отпада у току рада пројекта као и начин поступања:

а) У процесу десулфаризације настаје гипсана паста ($\text{CaSO}_3 \cdot \frac{1}{2}\text{H}_2\text{O}$, $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) за коју се у процени каже: „Гипсана паста ($\text{CaSO}_3 \cdot \frac{1}{2}\text{H}_2\text{O}$, $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) која се као отпадна материја процеса десулфуризације таложи у базену за рецикулацију ће по плану Носиоца пројекта бити коришћена у Топионици, која је такође власништво Носиоца пројекта. Уколико се по пуштању у рад постројења, на основу састава и карактеризације утврди да коришћење гипсане пасте није могуће, до израде нове пројектне документације којом ће се решавати даље збрињавање и третман гипсане пасте,...“ Обавеза процене је да да податке о врсти, класификацији и карактеризацији отпада, покаже да ли се ради о опасном или неопасном отпаду, утврди количину и начин поступања. Очигледно овде није поступљено по Закону и правилнику јер није дат ни један потребан податак нити начин поступања. Не може се поступање са насталим отпадом решавати неким другим порјектом већ технолошким пројектом у коме настају производи а и отпад је део производа технолошког поступка.

б) Није дат хемијски састав и физичке карактеристике отпада који настаје у процесу хидратизације креча. Такође, нема података о количини карактеризацији и класификацији а није предвиђена локација за његово привремено складирање јер ће се наводно, што се не тврди изричито у процени, користити у флотацији или топионици ? У процени се једино даје опис могућег начина поступања; „Чврст отпад настаје и у процесу хидратизације креча. Материјал (непечени кречњак и нуспроизводи реакције печења кречњака), који представља отпад, се издваја на дну високоефикасног сепаратора праха. По информацијама добијеним од Носиоца пројекта планира се његово коришћење у процесу флотације а по потреби у Топионици. До генерисања овог отпада је долазило и у претходном стању и отпад јесте коришћен у процесу флотације. Носилац пројекта је у обавези да обезбеди локацију за привремено складиштење у складу са прописима до момента предаје флотацијама или топионици.“

в) Нису дате хемијски састав, физичке карактеристике, количине и карактер отпада који чине честице креча, кречњака, пепела. Уместо утврђивања ових параметара и начина поступања дају се супротне констатације о томе да ће се поступати у складу са предходним искуством оператера а потом да такав отпад није генерисан „у предходном стању“. Како се може користити предходно искуство када такво искуство не постоји Ево дела текста у процени на странама 102/276 и 103/276 „Чврст отпад прикупљен у силосу отпадног креча чине честице креча, кречњака, пепела и он ће се у складу са искуством Носиоца пројекта, користити у производним капацитетима компаније. Ова врста отпада се није генерисала у претходном стању. За случај да се по пуштању у рад постројења, на

основу састава и карактеризације утврди да коришћење ипак није могуће Носилац пројекта је у обавези да склопи уговор за преузимање ове врсте отпада од стране овлашћеног правног лица које поседује одговарајућу дозволу надлежног органа.“

- Нису дате врсте, количине, карактеризација и класификација опасног отпада већ се само наводи: „Носилац пројекта ће склопити уговоре са овлашћеним предузећем за одржавање сепаратора, преузимање талогa и уљних материја, који имају карактер опасног отпада.“

5. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 5. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није приказана технологија третирања отпадних вода.

6. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 3 Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 4. став 1., тачка 6. и члану 5., став 1., тачка 2, Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није приказан утицај на животну средину изабраног и других разматраних технолошких поступака. Изабрана је вертикална аутоматизована шахтна пећ ради повећања производње и енергетске ефикасности а не због заштите животне средине. Обрађивач студије тврди да нису пројектом ни разматране и примењене најбоље доступне технологије на страни 123/267.: „Као што је раније наведено на основу достављене документације базног и детаљног пројекта израђеног од стране иностраног испоручиоца “Huachengbouyan Engineering Technology Group” Кина није се могло утврдити да усвојено техничко технолошко решење прати референтна ИГПЦ документа за најбоље доступне технике (БАТ) за производњу креча у ротационим и другим пећима чији капацитет прелази 50 t/dan...“ Према овој констатацији најбоље доступне технологије за производњу креча од преко 50 t/dan су ротационе пећи а не шахтна пећ која ће се применити у предметном пројекту,

7. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 5. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 6. став 1., тачка 1. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер нису дати подаци из пописа 2022. године већ стари подаци из ранијих пописа.

8. Није дата потпун опис Опис чинилаца животне средине за које постоји могућност да буду знатно изложени ризику услед извођења предложеног пројекта у складу са чланом 6., став 1., тачка 3. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дата оцена квалитета ваздуха. Агенција за заштиту животне средине је у Годишњем извештају о квалитету ваздуха у Србији за 2022. годину оценила да је квалитет ваздуха у агломерацији Бор прекомерно загађен због концентрација већим од граничних вредности имисије сумпордиоксида, ПМ10 и олова и са премашеним циљним вредностима за арсен и кадмијум. Ово је веома важно за оцену кумулативног загађења и због нових емисија прашине и њеног састава из погона кречане. Наводе се подаци локалног мониторинга из 2021. године а не и из 2022. и 2023. године.

9. У поглављу 5.5. Климатски чиниоци потребно је дати податке о очекиваним климатским променама на које утиче свака емисија угљеникових и азотних оксида. Фабрика креча Заграђе мора да има свој енергетски и климатски план као и план прилагођавања климатским променама какав има матична компанија Zijinmining и налаже да то имају и све организације у њеном саставу. У процени утицаја није разматран утицај и могућност смањења гасова који утичу на климатске промене као ни мере које треба предузети ради прилагођавања.

10. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 1. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дат потпун опис утицаја пројекта на квалитет ваздуха као и кумулативни утицај других радова и пројеката на овој локацији.

- Нису дати подаци о тачкастим изворима емисије: локација, висина и пречник димњака, проток и температура гаса на излазу из емитера као ни врста и количина загађујућих материја које се емитују. Набројани су дифузни емитери прашине али не и подаци о емисијама.

- Индустијски комплекс Заграђа се састоји од рудника на коме се откопава и припрема кречни камен. Сачињена је студија процене утицаја на животну средину експлоатације кречњак на лежишту „Заграђе 5“ ради производње у погонима кречане. У „Студији о процени утицаја на животну средину пројекта откопавања и припреме кречног камена у лежишту „Заграђе 5“ на страни 93. утврђено је: „Расподела концентрација честица ПМ10 (слика 6.1) указује да се може очекивати знатнији утицај прашине на ужем подручју извођења радова на површинском копу, одлагалишту јаловине и путу транспорта кречњака ка постројењу за припрему, због укупних рударских активности. На ширем подручју рудника концентрације суспендованих честица опадају од $820 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у непосредној близини извора прашине (површински коп, пут транспорта кречњака од копа до постројења припреме) до преко $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у зони објекта уз државни пут IIА реда у околини постројења за производњу креча, што је ниво концентрације која је преко граничне вредности (ГВ) од $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, број 11/2010, 75/2010 и 63/2013) гранична вредност концентрација честица ПМ10 износи $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ и она се према захтевима ове Уредбе не сме прекорачити више од 35 пута годишње. Да би се извршила што аутентичнија процена распростирања концентрација суспендованих честица на анализираном подручју и омогућило поређење резултата са захтевима наведене Уредбе, на слици 6.2 су приказани резултати распростирања честица ПМ10 емитованих из извора на планираном површинском копу за период усредњавања од једног дана на 90.4 перцентилној карти. Расподела концентрација честица ПМ10 приказана на слици 6.2 указује на то да се може очекивати да концентрације честица ПМ10 не прелазе 35 пута годишње преко граничне вредности од $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ако би се примењивале методе и поступци заштите од прашине у широј зони око површинског копа Заграђе 5 и постројења за припрему кречњака.“

Цитирана процена утицаја за експлоатацију и припрему кречњака указује да ће концентрације ПМ10 прелазити граничну вредност емисије у животној средни и без емисије из постројења за производњу креча. Неопходан је приказ кумулативних концентрација прашине до којих ће долазити приликом експлоатације и прераде кречњака.

Неопходан је прорачун и приказ дистрибуције укупно емитоване прашине у ваздуху као што је то учињено у поменутој студији коришћењем неког од познатих модела.

- Поред прашине из погона за производњу креча се емитују и гасови: угљеникови, азотни оксиди и сумпордиоксид. Ти гасови се такође емитују и при експлоатацији и припреми кречњака. Подаци о емисији, дистрибуцији и имисији при ископавању и припреми кречњака за производњу креча дати су, такође, у поменутој студији на страни 94. и 95.: „У вези процеса минирања на површинском копу Заграђе 5, исти може представљати потенцијални извор угрожавања квалитета ваздуха јер се под утицајем ветра врши дистрибуција гасовитих продуката минирања на простору извођења рударских радова. Укупна количина гасова коју емитује 1 kg експлозива при потпуној детонацији износи 0.9 до $1.1 \text{ m}^3/\text{kg}$ при нормалном притиску и температури. Приближно 10 % од укупне количине емитованих гасова чине отровни гасови типа CO, NO, NO₂ и др. Количина отровних гасова зависи од кисеоничког биланса експлозива, и повећава се у недостатку оксиданса у експлозиву. Модел SLAB (Lawrence Livermore National Laboratory) коришћен је за процену квалитета ваздуха у функцији расподеле концентрације

угљенмоноксида (CO) насталог услед минирања на копу. Добијени резултат представља величину зоне утицаја концентрација већих од 50 ppm (МДК за CO у радној околини) након минирања у правцу дувања ветра одређеног интензитета као и расподелу концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних околних рецептора. У оквиру ове процене анализиран је случај минирања, у којем би једноремено била активирана највећа количина експлозива. За метеоролошке услове усвојени параметри одговарају стабилности атмосфере категорије D (неутралан) при максималној брзини ветра од 3.1 m/s. На слици 6.3 приказана је зона утицаја концентрација CO већих од 50 ppm величине 43 m као и расподела концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних околних рецептора (до 950 m). Расподела концентрација CO у облаку гасова на нивоу терена приказана на слици 6.3 указује да на ширем подручју рудника концентрација CO у облаку гасова продуката минирања након извршеног минирања не прелази 8.1 ppm (гранична вредност имисије CO = $10 \cdot 10 \text{ mg/m}^3 = 8.1 \text{ ppm}$).“ Процењена концентрација угљен моноксида која настаје минирањем је близу граничне вредности па је неопходан прорачун емисије, дисперзије и имисије при производњи креча јер постоји велика вероватноћа да ће кумулативна концентрација прелазити граничне вредности имисије.

На слици 6.3. је приказана Зона утицаја концентрација CO већих од 50 ppm и расподела концентрација CO у облаку гасова који се дистрибуира од места детонације до анализираних околних рецептора (950 m)

-Поред процене за угљенмоноксид исто треба урадити и за азотне оксида и сумпордисксид.

11. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 1. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дат потпун опис утицаја пројекта на квалитет вода као и кумулативни утицај других радова и пројеката на овој локацији. У предметној студији о процени утицаја на животну средину на страни 210/276 се констатује: „Технолошке отпадне воде - Већина искоришћених вода се у постојећем стању испушта без претходног третмана, иако постоји могућност њиховог пречишћавања и поновне рецикулације.“ али се не даје њихов састав и количина, као ни у који се водоток испуштају и како ће утицати на промену квалитета.

12. Није поступљено у складу са чланом 17., став 1., тачка 6. Закона о процени утицаја на животну средину и чланом 7. став 1., тачка 2. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину јер није дат опис могућих значајних утицаја пројекта на здравље становништва.

13. У поглављу 8. процене утицаја „Опис мера предвиђених за спречавање, смањење и где је могуће, отклањање штетних утицаја на животну средину“ нису приказане све неопходне и потребне мере јер проценама у предходним поглављима нису дати све емисије у атмосферу, води, количине састав и поступање са отпадима и утицаји које пројекта има на животну средину.

Осим измена у Студији, обрађивач Студије би у посебном документу требало да таксативно одговори на примедбе и да наведе места (странице, слике, табеле и др.) у Студији на којима су извршене исправке.

Због великог броја примедби носилац пројекта је 22.03.2024. године Министарству доставио Молбу за продужење рока од 90 дана за достављање дорађене Студије јер, за потребе допуне студије по појединим тачкама примедби, обрађивачу је потребно додатно време за прикупљање и комплетирање свих неопходних података,

извештаја и документације, па није у могућности да у остављеном року прибави исте односно да није у могућности да у остављеном року достави дорађену Студију. Допиосом Министарства од 12.04.2024.године је одобрено продужење рока за 90 дана.

Дана 04.06.2024. године Представници носиоца пројекта су e-mail-ом доставили одређена питања обрађивача студије на која они не могу да дају јасне одговоре.

На достављени e-mail је одговорено да они морају да дају одговор на све примедбе Техничке комисије које су им достављене.

Дана 24.06.2024. године носилац пројекта је e-mail-ом доставио прелиминарне одговоре које су обрађивачи студије припремили у сарадњи са носиоцем пројекта и замолио да се проследи члановима техничке комисије, са надом да ће, након прегледа истих, моћи да им пруже даље смернице о евентуалној допуну и доради студије.

На захтев носиоца пројекта дана 17.07.2024. године организован је други састанак Техничке комисије у просторијама Министарства на којем су присуствовали представници ZiJiN-a, чланови Техничке комисије и представници Министарства.

Представници ZiJiN-a су истакли да су доставили одређена питања и да је циљ састанка да им се појасни који су кључни проблеми у достављеној студији како би их отклонили на прави начин.

Представници Техничке комисије су одговорили да су све примедбе, које су достављене носиоцу пројекта, веома јасне а да се питања, која су представници носиоца пројекта доставили Министарству, углавном односе на интерну комуникацију између носиоца пројекта и обрађивача студије. Такође је истакнуто да не постоји довољно података (прорачун) на основу којег би могло да се види какве су емисије из постројења, како саме кречане, тако и из постројења за одсумпоравање димних гасова. Студија не садржи довољан број пројектних података по основу којих би се могао проценити потенцијални утицај предметног пројекта на животну средину и затражено је да се студија коригује са пројектним подацима из вишег нивоа документације, тј. Пројекта за грађевинску дозволу. Међутим, Инвеститор је дао информацију да је Пројекат за грађевинску дозволу израђен са истим нивоом пројектних података као и Идејни пројекат и да су већ прибавили Грађевинску дозволу, што је за Техничку комисију неприхватљиво.

Представници носиоца пројекта су замолили да им се одобри још једно продужење рока за дораду студије, пошто у задатом року неће моћи све да одраде (дораде студију), са чиме су се сложили представници Министарства.

Дана 23.07.2024. године носилац пројекта је Министарству доставио Молбу за продужење рока од 90 дана за достављање дорађене Студије јер, за потребе допуне студије по појединим тачкама примедби, обрађивачу је потребно додатно време за прикупљање и комплетирање свих неопходних података, извештаја и документације, па није у могућности да у остављеном року прибави исте односно да није у могућности да у остављеном року достави дорађену Студију. Допиосом Министарства од 08.08.2024.године је одобрено продужење рока за 90 дана.

Дана 28.11.2024. године носилац пројекта је Министарству доставио поново Молбу за продужење рока од 90 дана за достављање дорађене Студије, а 13.12.2024. године су е-mail-ом достављени одговори на примедбе и дорађена студија, са молбом да Техничка комисија провери да ли је студија допуњена у складу са примедбама. Техничка комисија је констатовала да и у овој верзији студија одговори на примедбе нису попутни, односно допуњена студија није дала, пре свега, главне одговоре на примедбе Техничке комисије. Дана 20.01.2025. Министарству је достављен е-mail истог садржаја.

Дописом Министарства од 13.12.2024. године је одобрено још једно продужење рока за 90 дана.

На трећем састанку, који је одржан 07.04.2025. године чланови Техничке комисије су извршили преглед званично достављена дорађена верзија студије, која је достављена 13.03.2025. године а која носи датум новембар 2024. године, на којем је констатовано да и даље нису отклоњене кључне примедбе које се односе на техничка решења описана у Идејном пројекту и Пројекту за грађевинску дозволу. Са приказаним подацима не може се утврдити ниво утицаја на животну средину, а објашњења носиоца пројекта да нема података од испоручиоца опреме не ослобађају га обавеза које проистичу из прописа у области процене утицаја на животну средину.

Приликом прегледа измењене и допуњене Студије и анализе одговора на примедбе утврђено је да Студија није у свему дала одговоре на достављене примедбе, а нарочито у делу који се односи на то да Студијом није показано да пројектовано решење постројења садржи све параметре који потврђују да је пројекат урађен у складу са BAT референтним документима за производњу цемента, креча и магнезијум оксида (Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Production of Cement, Lime and Magnesium Oxide, April 2013.).

Поред тога, пројектант, односно Обрађивач студије извршио је корекцију студије са подацима из накнадно израђене пројектне документације за грађевинску дозволу (Пројекат технологије, Свеска 7.1 Сепарат за потребе израде студије процене утицаја на животну средину), која није прошла техничку контролу нити је обухваћена ЦЕОП процедуром кроз коју је прибављена грађевинска дозвола, што је у супротности са одредбама законских и подзаконских аката које уређују област планирања и изградње, односно Сепарат пројектне документације мора да прође прописану законску процедуру како би се прихватио као валидна подлога за израду студије.

У складу са наведеним Техничка комисија је предложила надлежном органу да одбије захтев за давање сагласности на Студију о процене утицаја

На основу спроведеног поступка и извештаја Техничке комисије решено је као у диспозитиву.

Упутство о правном средству: Ово Решење је коначно у управном поступку. Против истог није допуштена жалба, али носилац пројекта може покренути управни спор подношењем тужбе Управном суду Београд, Немањина 9, у року од 30 дана од дана пријема овог решења. Судска такса за тужбу износи 390 динара.

 ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР
Александар Дујановић

Доставити:

- Носиоцу пројекта: „SERBIA ZIJIN COPPER“ D.O.O.,
Ђорђа Вајферта 29, 19 210 Бор,
- Сектор за надзор и превентивно деловање у животној средини
- Архиви.